

FLOAREA DEFOC

26 APRILIE 1936
ANUL III — Nr. 13
Redacția: Calea Victoriei No. 31
București. — Tel. 434.60
Manuscrisele nepublicate se distruge

APARE IN FIECARE SĂPTĂMÂNĂ

Adresa: Calea Victoriei No. 31. Tel. 434.69

S U M A R

Elogiul egoismului de Petru Manoliu
Reînnoirea tineretului la disciplinele sufletesti de Constantin Clonaru
O vizită la compozitorul Paul Constantinescu de Virgil Gheorghiu
Albert Thibaudet de Vasile Damaschin

Cronici:
literare, plastice, muzicale, bibliografice și mărunte de Cicerone Theodorescu, H. Daniel și Vasile Damaschin,

ELOGIUL EGOISMULUI

PETRU MANOLIU

Intr'o scrisoare adresată cardinalului Alba, Copernic vorbind și despre «neajunsurile» mișcării pământului, spune printre altele: «Este adevărat, Monseigneurul meu, că dacă pământul nu s'ar învărti în jurul său, nici oamenii n'ar fi egoiști. Cred că egoismul omenesc poate fi luat ca o dovadă de nezdruccinat cum că pământul nu este o tîpsie nemîșcată și plutitoare pe ape». — Nu știu ce a răspuns cardinalul catolic la această observație a lui Copernic, însă ceiace mi se pare dincolo de orice îndoială este că, mărturisirea astronomului cuprinde în ea un adevăr. Ce a vrut să înțeleagă Copernic declarând că egoismul omenesc este o dovadă a rotației pământului? La prima vedere, afirmația aceasta poate părea absurdă și în cel mai bun caz, o glumă mai mult sau mai puțin reușită. De fapt, însă, Copernic enunța un adevăr, deoarece rotația pământului în jurul său însuși nu este decât un act de conservare al propriei sale materii. Învîrtindu-se, pământul se apără. Există în faptul rotației un instinct de conservare și ca atare el poate fi luat și ca un act egoist. Nu este, iarăși, o simplă glumă când se spune că pământul este avar. Numai că, în condițiile discuției de acum, cuvintele: egoist, instinct de conservare, apărare, avaritate, fac să degenereze problema punând-o într'o lumină de penibil antropocentrism. Or, nu este în intenția noastră de a scobori discuția, ci dimpotrivă de a o apăra, în special de neînțelegeri și confuzii. Este adevărat că nu numai contemporanii lui Copernic, ci chiar oamenii de știință ai veacului al XIX-lea, au întrebuițat expresii cari antropomorfizau adevărul obiectiv. Cunoaștem aceste păcate și nu le vom repeta. Deci, dacă utilizăm totuși amintitele cuvinte, înțelegem să ne apărăm pentru ca nu cumva oamenii să creadă că în veacul lui Einstein, Heisenberg, Planck sau Broglie cineva poate mânui un condei trecut prin erorile altora. Le avem destule pe acelea ale noastre, așa că, să ni se erte dacă le refuzăm pe acelea ale altora.

Egoist, instinct de conservare, apărare, avaritate, aplicate de noi lumii fizice trebuie să aibă exact aceeași valoare pe care o au expresiile: masă, greutate, atracție, câmp magnetic, mișcare centrifugă sau centripetă. Așa dar nu este vorba de a antropomorfiza obiectul fizic. Întrebuițăm aceste cuvinte pentru a facilita o explicație sau mai precis, pentru a deschide o perspectivă. Când Copernic afirma că, dacă pământul nu s'ar învărti oamenii n'ar fi egoiști, else gânde-

dea că, într'o încercare de a defini natura omului, cercetătorul trebuie să aibă în vedere și elementul cosmic. Este adevărat că filosofia elină, și în special epoca homerică, a dat o definiție a omului și în funcție de cosmos, numai că acest cosmos era mitologic. Însă dintotdeauna și chiar și azi, când știința tinde să se smulgă din afectivități și inchipuiri, savanții încă mai continuă să definească omul independent de ansamblul tuturor condițiilor cari îi îngăduiau existența. Dar să ne lămurim. Putem defini un lucru în două moduri. Primul chip este acela de a spune tot ceiace este lucrul despre care ne ocupăm. Adică vom trebui să cunoaștem toate valorile pozitive cari condiționează obiectul. Al doilea chip este acela de a defini un obiect spunând tot ceiace nu este el. Însă și într'un caz și în altul, coordonatele pentru a fi valabile trebuie să epuizeze obiectul. Cu alte cuvinte, definiția pe care o vom da să poată înlocui teoretic obiectul. Ce înseamnă coordonată, în cazul nostru? Luăm cuvântul coordonată cu accepția pe care i-o dă matematicile. Avem de pildă obiectul A. Pentru a-l determina în spațiu, facem un unghi drept. Laturile acestui unghi în cuprinsul căruia se găsește obiectul, se numesc coordonate. Vom avea, deci, în primul rând, coordonatele a și b. Însă determinarea este sumară. $A = a + b$ nu ne arată decât unde se găsește obiectul, deși locul acesta este știut mai înainte chiar și de cunoașterea coordonatelor. Dar nu despre această latură a valorii coordonatei vrem să vorbim. Să păstrăm numai posibilitatea de a defini un obiect în raport cu o valoare exterioară. Și de aici, să surprindem mai întâi faptul că, sensul coordonatelor, atunci când ele vin să fie întrebuițate pentru a defini omul, trebuie să fie modificat, în înțelesul că, dacă în geometrie spațiul obiectului ne oferă o lume la limita vizibilității și deci statică, lucrurile se schimbă atunci când privim viața. Experiența este un fenomen provocat de om, ea depinde de om, pe când realitatea în ansamblul ei este o valoare de sine stătătoare. Cunoașcând aceste fapte, cum putem ajunge să cunoaștem toate coordonatele cari definesc natura omului. Câte coordonate ne oferă știința actuală pentru definirea omului? Observați că socotim coordonate, în cazul acesta, științele. Fizica, biologia, sociologia, medicina, chimia, psihologia, etc., etc. ne dau date sau coordonate. Ce este însă o știință decât o disciplină născută din încercarea de a izola un obiect. Există un om fizic, unul chimic, unul biologic,

unul etic, unul medical, etc., etc. Însă omul integral, omul total, omul unitate care are o viață și o moarte a sa, făptura și prezența omenească, prin ce poate fi cunoscut? Cum putem ajunge, adunând coordonatele științelor, la ceiace este omul ca valoare, nu ca obiect? Să însemnăm cu a, b, c, d, e, f, g, h... n toate științele. Vom ajunge la o definiție a omului pe care să o însemnăm cu X. Epuizează acest X întreaga făptură a omului? Oare nu mai rămâne nimic necunoscut din natura omenească? $X = a + b + c + d + e + f + g + h + \dots + n$. Să se surprindă însă că toate aceste științe inclusiv necunoscute n sunt elemente terestre. Știința nu depășește câmpul experienței pământești. Fiecare știință este o valoare care tinde către centrul pământului. Așa dar, omul definit prin știință este fragmentat, discontinuu. Omul își pierde unitatea iar unitatea omului nu poate fi extrasă dintr'o adiționare a științelor. O universitas scientiarum nu ne duce la valoarea omului.

Am văzut așa dar, că științele ne dau un om reconstituit, întotdeauna din punctul de vedere al științei, omul nu poate fi definit decât fragmentar. Din această perspectivă, Linné este simbolic. Fiecare om de știință reduce omul la o reconstituire, la un mozaic. Dar ce înseamnă lucrul acesta? Că noi vedem aceia ce vrem, nu aceiace este. Însă ajunși aici, să ne întoarcem către fraza lui Copernic. Și întorși, după această ocolire, să ne întrebăm: oare dacă am putea defini omul total, dacă am ajunge la omul-valoare, am reuși să depășim starea imanentă a omului? Iată unde afirmația lui Copernic devine tulburătoare. Dece? Pentru că

rotația pământului este ultima zăre sensibilă a omului. Cum însă rotația pământului este în primul rând o putere centripetă este dela sine înțeles că, dacă o piatră, în cădere, tinde către centrul său și după aceea către centrul pământului, un om, la care căderea este înlocuită cu libertatea, va fi supus aceleiași puteri centripete în virtutea căreia el va avea tendința de a-și însuși tot și numai pentru el. Vedeți, deci, dece Copernic

socotea că egoismul omenesc este un argument peremptoriu pentru rotația pământului.

Răspunzând în felul acesta unui cardinal, Copernic atinge însă o problemă mult mai gravă și decât aceia a egoismului omenesc. Egoismul fiind prezența rotației pământului în planul moral, iar această rotație fiind zărea extremă a lumii sensibile pământești, înseamnă că noi, și cu noi, toți și toate, sunt închise pentru vecie într'o cazemată din care nimeni nu ne poate salva. Iată cari sunt consecințele scrisorii lui Copernic. Și iată dece, știința este un elogiul egoismului. Însă lucrurile nu se opresc aici...

Andreescu

Autoportret

Din studiul «Andreescu» de Al. Busuioceanu

REÎNTOARCEREA TINERETULUI LA DISCIPLINELE SUFLETEȘTI

CONSTANTIN CLONARU

Niciodată, în trecut, tineretul nu s'a bucurat de o atenție mai mare ca aceea care i se dă astăzi. Cei care au crescut la disciplina epocii premergătoare marelui război, marii vrăjitori ai timpului, organizațiile de tot felul și chiar organizația de stat l-au manevrat sau solicitat în vederea realizării unor scopuri în serviciul cărora ei s'au înrolat cu un etuziasm care-i scutea de orice spirit critic, a cărui lipsă de altfel constituie caracteristica tinerimii post-belice.

Crescut la disciplina lipsei de disciplină și expus tentațiilor, moștit, încă de pe băncile școlii, cultura lui a suferit, forța lui sufletească a diminuat, idealul lui s'a concretizat în cultul forței fizice, iar lucrurile spiritului i-au devenit din ce în ce mai străine. Privațiunile de ordin economic au venit și au accentuat dezechilibrul astfel că cel care i-a eșit mai întâi în cale și i-a fluturat o lume după chipul și asemănarea lui l-a câștigat. Prins între un imbold lăuntric de a activa pentru o lume nouă — vom explica mai jos acest paradox — și între cleștele organizației în care s'a înrolat pentru tinerii timpului nostru nu poate exista altă scăpare decât aceea a unei goane nebune către țelurile pe care le servește. Astfel tragedia lor se desfășoară tăcut deși se manifestă violent, căci tinerimea de astăzi deși lipsită de disciplină sufletească și instrăinată de lucrul spiritual este profund spirituală și avidă după disciplina de care a fost privată. Aici își are sursa necesitatea de a se încadra în organizații militariste, cu o ordine rigidă, cu manifestări publice; lipsindu-i echilibru lăuntric care asigură liniștea și activitatea constantă, are nevoie de constrângeri formale, de eforturi și de manifestări care să dovedească că posedă ceace în fond îi lipsește total. În chipul acesta se crede făuritorul unei noi ordine sociale și în realitate nu este decât dărâmatul al ordinii celei vechi. Nu face altceva decât să prepare aluatul pe care alte generații, următoare, îl vor modela. Are și acest rol însemnată a lui dar prins astfel în obiectivul rece al unui aparat fotografic toată agitația lui este redusă la proporții normale, adică la rostul unor gonaci. Vânătorii care vor săgeta vânatul vor fi alții.

Și dacă frământatele generații de astăzi ar avea conștiința rolului lor desigur că acțiunea de dărâmare ar fi scutită de excesele «telurice», pentru a le numi cu un cuvânt al lui Keyserling, care constituiesc de fapt piedici în calea unei cât mai grabnice realizări a unei lumi noi.

S'ar putea spune că civilizația este copilul muncii, dar munca nu este creatoare decât atunci când este rezultatul unor eforturi constante, munca pentruca să fie fructuoasă cere continuitate și liniște sufletească. Tineretul de astăzi are un cult al muncii dar formal, impus din afară și acceptat ca un mijloc de descărcare a energiei care se cere consumată, nu ca un rezultat al unei discipline sufletești. Este o muncă excentrică. Iată de pildă, taberile de muncă ale gardiștilor. Tineretul universitar căruia trebuie să i se ceară o muncă în bibliotecă și în laboratorii este pus să construiască șosele și să clădească biserici. Nu-i nimic înjositor în a da cu târnăcopul sau în a căra var și cărămidă dar e degradant. Pe deoparte tineretul universitar este scos din disciplina intelectuală și trecut în disciplina manuală iar cum el nu va avea din această cauză nici o disciplină intelectuală nici una manuală va deveni un pozeur, adică un om cu destulă impertinență pentru a se lăuda că posedă și una și cealaltă pe când în rea-

litate este lipsit de amândouă pentru că în nici una din ele nu a avut continuitatea necesară.

Fenomenul de încadrare a tineretului în organizații rigide nu este caracteristic mișcărilor fasciste ci este general. Chiar și regimurile democratice au recurs la această măsură. La noi unde cercetășia care pune accentul pe forța sufletească a tânărului și numai în al doilea rând pe forța fizică s'a simțit nevoia unei organizații noi și s'a înființat străjerismul și organizațiile para militare. În Germania, a cărei mândrie de altă dată era aspra continuitate a muncii în toate domeniile și în deosebi în cel intelectual, astăzi tineretul este preocupat aproape exclusiv cu instrucția și defilările, Sparta însă nu a atins niciodată nici gloria militară a Athenei nici gloria ei intelectuală.

Încotro ne îndreptăm? Iată desigur cea mai importantă întrebare a momentului. Deocamdată nu putem răspunde precis decât cu constatarea că Europa se anarhizează din ce în ce mai mult și că apar zorile unui nihilism total.

Deaceia războiul care va veni fiind că se merge inevitabil într'acolo, va fi cu adevărat apocaliptic. Lumea care a făcut războiul din 1914 avea încă un suficient număr de reguli care permiteau o frânare a bestialității, lumea care va face războiul de mâine lipsită de orice fel de normă nu va putea obține liniștea decât după o totală epuizare a forțelor. Și numai după aceea va reîncepte ieșirea din beznă.

Pentru a înlătura această tristă perspectivă trebuiesc două eforturi continue și paralele. O înlăturare prin orice mijloace a unui război european și o întoarcere a tineretului la disciplinele sufletești. Anarhia pe cale de a deveni generală stăvilită între granițele fiecărei țări, este mai puțin periculoasă. Ea ar fi fatală numai în cazul unui război. Iar cu ajutorul noilor generații crescute în cultul omeniei și al valorilor sufletești popoarele europene își vor putea recăștiga calmul și înțietatea.

S'a atribuit războiului, și numai lui dezechilibrul prin care trec popoarele europene. Adevărul este însă că războiul doar a grăbit și agravat un proces inevitabil, un proces anunțat deja dacă nu altfel măcar prin condeiul matematicianului și filozofului Henri Poincaré, pentru a pomeni pe cel mai de frunte dintre gânditorii care și-au manifestat la sfârșitul veacului al XIX îndoiala în știința care ajunsese o nouă închiziție. A fost în secolul al XIX o încredere atât de mare în datele științei în cât reacțiunea era inevitabilă și s'a arătat întâi prin câțiva savanți, filozofi și chiar în școlile literare, mai numeroase ca oricând. Era o încercare de eliberare. Bergsonismul el însuși ilustrează aceste frământări și caută să stabilească vieții o continuitate în care datele științifice sunt numai niște elemente secundare. Războiul a venit și a agravat acest proces intelectual și sufletească adăugând dezechilibrul economic și l-a asvârlit din lumea cărturarilor în stradă de unde a fost luat de tineretul de astăzi care continuă în viața socială procesul de eliberare. În această luptă sunt foarte multe erori și adevărul stă ca de obicei la mijloc. El nu va putea fi regăsit însă decât după ce societatea își va regăsi stabilitatea.

O VIZITĂ LA COMPOZITORUL PAUL CONSTANTINESCU

VIRGIL GHEORGHIU

Liniștit și armonios, d. Constantinescu mi-a apărut la Ploești în fața statuei lui I. L. Caragiale, ca într'un fenomen de dedublare, fără să-i simt pasul. Poate e o consecință a modestiei d-sale această discreție în mers, grija de a nu face șgomot biologic. Orașul întreg înflorea, cuvântându-și speranța roadelor viitoare prin copacii domestici și burghezi din grădinile patriarhale. Era săptămâna luminată... Nu voiu putea uita niciodată coincidența aceasta: Caragiale—Vinerea Mare, zi de asceză creștină, ortodoxism în esență, care reprezintă parcă printr'o fatală contribuție de împrejurări, temperamentul de artist al d-lui Paul Constantinescu: ușoară înclinație spre umor, și prin contrast, spre regăsirea de arhaice sensuri liturgice în muzica noastră românească. În atmosfera de post și de cozonaci pascali în devenire, am traversat târgul republican cu tânărul compozitor, căutând să-l convertesc să fumeze o țigare, fără însă nici un rezultat. Asta nu înseamnă că d. Constantinescu locuiește la marginea orașului; însă dimensiunile pământeste sunt o consecință a stărilor de suflet și mai ales a așteptării. Doream să ajung cât mai repede în focarul sacru al creației, unde între patru ziduri banale au loc atâtea miracole neștiute, și împrejurul cărora se face atâtea literatură și teorie dăunătoare. E totuși o sărbătoare spirituală să te impregnezi de aerul și impresia misterioasă a muncii inspirate, să-ți miști curiozitatea în atmosfera intimă și tăcută din camera unui artist.

Am ajuns.

Astăzi n'aș mai putea recunoaște nici casa nici strada care desigur cândva îi va purta numele.

O casă liniștită cu pomi de rigoare înaintea ei.

Totul e probabil, dar mi-am adus aminte o clipă, de copilărie. Am mers prea repede pe un trotuar dealungul clădirii până s'au deschis niște scări, câteva trepte și un culoar scurt. D. Constantinescu îmi recomanda: «Să nu te oprești deloc până la capăt». E o deviză, o mărturisire stupid sublimată a subconștientului? nimeni din familia d-sale nu m'a întâmpinat. Știu din experiență proprie, că există un dresaj special în familiile muzicianilor, de a nu se amesteca în viața odraslelor stigmatizate de nebunia cerului. Odaia d-lui Constantinescu am simpatizat-o imediat: n'avea confort modern, ci numai strictul necesar unei trăiri interiorizate: pian, un dulap-biblioteca, o masă la fereastră, divan. Atât. Fiecare din aceste elemente ale existenței merită în parte câte un volum, câte o istorie cu emoții particulare.

Iarși m'a străfulgerat o amintire: pianina compozitorului era Kaps ca și a mea de odinioară, cu tușe ușor și sonoritatea fără «arivism».

Dar cărțile d-lui Constantinescu sunt adevăratul tezaur al d-sale.

Le scoate din raft cu mângâieri de amant și-mi spune: «vezi, aceasta e dela 1823 tipărită la Viena». Ornamente cirilice, foi supte de timp, do-

cumente psaltice fac privirea compozitorului să lucească straniu. E o pasiune, evident. Imi explică savant dar simplu importanța și istoricul acestor mărturii a începutului muzicii românești, le comentează și le «actualizează» trecându-le pe un plan personal de apreciere, arătându-mi cum se folosește de ele, în lucrările sale simfonice și instrumentale. Cred că muzica ortodoxă bisericască nu mai are secrete pentru d. Constantinescu, atât de familiarizat cu cetirea documentelor și modurilor vechi. Pe urmă îmi exemplifică la pian, relațiile dintre aceste moduri și «O liturgie în stil psaltic» îmi cântă extraordinar de complex «Trio de coarde în stil bizantin» și alte compoziții ca «Suita Simfonică» dirijată de d. Nona Otescu. Fără să fie un pianist d. Constantinescu își împarte bine degetele ca să sune ceace trebuie. Mi-a declarat râzând că face game. În adevăr văd căete de Czerny deschise. Ne întoarcem iarși la Bibliotecă, unde se odihnesc (să sperăm că numai până la toamnă «Noaptea Furtunoasă». În acel fi-

mos dulap se găsește concentrată la maximum cultura universală muzicală. Alături de scrierile complete ale lui Bartok, tronează integral, Wagner, Riemann, Vincent d'Indy, și o istorie a muzicii foarte rară. Dar pe d. Constantinescu îl interesează momentan un Anton Pan în «editio princeps».

«Nu-mi dă mâna să ofer 500 lei pe un exemplar». E o confesiune mult vorbitoare.

Degeaba sfințești țara cu talentul tău, nimeni nu te ajută, să lucrezi și să-ți duci la desăvârșire fără lipsuri. Incepem să răsfoim note moderne. Trecem peste Jora, Lazăr, Ravel, Iarnach; ne oprim la «Zoo» de Cyril Scott, piese amuzante pentru copii. D. Constantinescu le descifrează cu o uimitoare facilitate și le interpretează ca orice pianist mare. E un muzician fără cusur. Citește repede, orice, înțelege și redă caracteristicul. După amiaza minunată înclină spre crepuscul. Deniile începeau, umbrite de clopote.

Am fost o clipă iarși copil. Zoo, «Patru fabule» de Constantinescu, renășteau anii mei de provincie cu bătrâne trecând cu nepoți de mână prin primăvara în flori de liliac spre bisericile smerite. Iată s'a întunecat. Incepe un murmur de familie care gospodărește. Vorbesc, îl întreb pe d. Constantinescu despre compozitorii tineri, de colegii d-sale de glorie. Sensibil la acea împăcare a cerului cu pământul, nici un cuvânt rău n'a tulburat seara a cincea a săptămânii sfinte.

C R O N I C I

ALBERT THIBAUDET

Tradiția franceză a creat, în mod obișnuit, un prototip de poet sau prozator cărui nui lipsește niciodată cultura. Așa se explică normal cum în ranișă creatorului francez de literatură, se află pîtit și celebrul baston, al unui critic sau gânditor. În rare cazuri putem cita un artist care de-alungul carierei sale literare să nu fi fost iscodit de a scrie o carte de reflexii critice sau estetice, prețuitele ghiduri pentru cercetătorii de mâine a' artei sale.

Epocile contemporane, care au excelat eseuul, au ținut scriitorul francez într-o continuă tentație între cartea de artă și cartea de idei. E cazul unui Stendhal și Baudelaire, Mallarmé, Rimbaud, Paul Valéry, etc.

Franța nu a dus dar lipsa de spirite critice chiar dacă sunt numai cu totul subiective.

Albert Thibaudet

putuși se poate spune că prin moartea lui Albert Thibaudet, a pierdut pe cel mai mare critic al artei.

Altfel spus, la Tournus (1874) a fost de la început un îndrăgostit al artelor. Din universitate a ieșit cu o vastă și bine răsunată cultură umanistică.

La abandonat însă catedrei, devenind un timp un apreciat profesor de literatură, mai exact, de licee, fiindcă a avut nevoie, ca atîția alții, să le colinde, să cuprinsul țării.

În 1925 este numit profesor la catedra de literatură franceză, la Universitatea din Geneva.

Moare în vîrstă de 62 de ani, după o laborioasă activitate.

Cărțile sale sunt numeroase. Cele mai importante însă rămîn studiile asupra scriitorilor: Stéphane Mallarmé (1912), Gustave Flaubert (1922), Paul Valéry (1924) și Stendhal (1931).

Rămîne însă o activitate vastă și deosebit de înaltă valoare în cele câteva reviste la care a colaborat și în special în «Nouvelles revues françaises», unde a deținut mulți ani celebra sa rubrică.

Franța numără astăzi câțiva distinși critici, ca să-i numim: Edmond Jaloux (criticul revistei «Nouvelles littéraires»), Leon Pierre Quint (autorul prețuitorilor monografiilor Proust și Gide, Ramond Fernandez, Benjamin Crémieux, Allain Leon Daudet. E o galerie impresionantă sub raportul valorii.

Albert Thibaudet s'a distins totdeauna prin felul său particular de a pune problemele, prin echilibrul de a se menține între estetică și critică, prin subtilitate și reflexiunilor sale asupra actului artistic.

Deși un profesor model, critica sa nu a avut nimic, dar absolut nimic didactic. Limba, subtilitatea, intuiția sa, care l-au ajutat la înțelegerea poeziei lui Mallarmé sunt deosebit de rare. A receptat lirica, și mai ales pe aceia modernistă, în chip umitor. Faptul artistic ca și ideea au constituit materialul viu

al unor rare analize. Nu a înțeles însă critica nici ca un incorigibil impresionist, în genul multor confrăți ai săi, și nici ca didacticul dar neobositul Paul Souday.

De aceia monografiile sale asupra unuia ca Mallarmé sau Valéry, precum și asupra unor prozatori ca Flaubert sau Stendhal sunt lucrări de cuprinzătoare sinteze.

Mărturisesc că mă simt deosebit de stîngaci încercînd să închid în această mică coloană, spiritul atît de mare al criticului Thibaudet.

E ceiace o să mi se ierte, cred.

Vasile Damaschin

Salonul oficial

Mă căznesc în zadar să găsesc pentru anii din urmă directivele ce stau la baza Saloanelor Oficiale și să văd odată realizate desideratele ce le-ar putea explica existența: 1) o icoană vie și completă a artei noastre contemporane; 2) punerea în valoare a elementelor tinere de talent.

Indiferent dacă într'un an sunt mai mult și în altul mai puțin agreabile, dintr'un punct superior de vedere, nu numai că S. O. n'au putut realiza aceste comandamente, dar printr'o politică de patimi personale s'a falsificat realitatea, dîndu-ni-se ceva inexpressiv și inegal drept tablou al artei noastre contemporane, încît un străin intrat într'un salon fără alte cunoștințe despre arta noastră, ar trebui să-și facă o lamentabilă părere.

Nici pînă în ziua de astăzi, cu toate mijloacele ce le stau la îndemînă, S. O. n'au putut întruni colaborarea pictorilor noștri de seamă, un Iser, Pallady, Tonitza, Șirato, Han, etc., iar în ce privește cei tineri, totul se reduce, nu la o valorificare și repartizare justă, ci la un fel de iarmaroc al simpatiilor și intereselor. Acest lucru este în anul acesta, mai ales vizibil; în sala mică au fost înghesuți, un tablou de admirabilă formă al d-lui Maxy, două pline de viață ale d-lui Arnold, un interesant portret al d-rei Cordescu, iar în colțul cel mai întunecat al sălii din mijloc, un patetic nud semnat Pantelimon, pe când în sălile mari se răsfață o serie de vulgarități din cele mai penibile. Și doară din comisie fac parte artiști ca d-nii Pătrașcu, Steriade, Bunescu, Jalea și Medrea, pentru cari avem cu toții o deosebită stimă și de cari știm că nu se pretează la compromisuri. Și atunci, fie că s'a trecut peste dînsii, fie că d-lor s'au desinteresat, oricum trebuie să ne dăm seama că comisiunile n'au autoritatea necesară să realizeze un Salon exemplar și că există ceva defectuos în actualul sistem. O spun aceasta cu toată părerea de rău. Saloanele Oficiale nu mai pot fi primite azi, de un public oarecum evoluat, ca un gest gol, colorat cu puțin fast și multă demagogie. O expoziție colectivă oficială trebuie să fie o demonstrație vie și profund artistică; cei care sunt aleși pentru realizarea ei, trebuie să considere aceasta ca o mare onoare și răspundere, să lupte din răsputeri și să treacă peste orice influențe, pentru a atrage, a alege și repartiza, tot ce avem mai bun și mai puternic în domeniul artei.

Henri Daniel

LITERARE

GLOSSE LA O POLEMICĂ

O frunte pe care — fiindcă așa te-au învățat alții din pruncie și fiindcă așa te-ai învățat însuși s'o citești — nu te pricepi s'o vezi decît luminoasă și înaltă, e firește un regret neobișnuit s'o distingi din când în când pătată de umbre vinete ca furiile și întunecată în puritate atîta vreme idealizată a nobleții ei.

Este noblețea frunții d-lui profesor și marelui cărturar animator Nicolae Iorga, aceea pe care regretăm a o vedea, nu rareori, smulsă șișei din înălțimi și coborîtă — sub penibile jocuri de umbre — la nivelul iritărilor strict personale și la scara de fumie groasă bălăbănită de toate vînturile pe un vulcanic abis temperamental.

Nu avem nici o cădere științifică și nu vom amesteca, nu vom îndrăzni, o opinie fără loc în cele ce privesc opera istorică propriu zisă a d-lui profesor Iorga.

Dar a scos — și a cunoscut cu această operă un succes puțin întîlnit — o «Istorie a Românilor» d. prof. C. C. Giurescu.

«Și-a permis!», acesta ar fi desigur cuvîntul...

Decît «Istoria Românilor» de d. C. C. Giurescu a întrunit aprobarea tuturor părerilor autorizate dela noi, în afară de aceea a d-lui profesor N. Iorga.

Nu vom vorbi de modul cum cercetătorii și cetitorii de obște, au primit acest prim volum din «Istoria Românilor» a cărui a doua ediție e și ea pe cale de epuizare (la toamnă, odată cu apariția volumului al doilea, va fi nevoie probabil, pentru volumul întîi, de-o a treia ediție!...).

Vom sublinia numai că, în afară de a d-lui prof. N. Iorga, celelalte păreri autorizate au fost categoric favorabile operei de mare sinteză întreprinse de d. prof. C. C. Giurescu.

Și cu toate acestea. Cu cîtă melancolie — dacă permiteți și vă rog s'o credeți — am cetit recenzia crîncenă, umbrită, nervoasă (cel puțin) a marelui cărturar îndreptată ca un atac personal (!?) împotriva mai tînărului profesor Giurescu care și-a permis — v'o repetăm: acesta e cuvîntul — să se ocupe la rîndul său de «Istoria Românilor».

D. prof. Iorga nu a văzut, sau a vrut sau nu a putut să vadă o carte pur și simplu în recenzia sa ci pur și simplu un autor care nu era socotit decît ca... «INSULTATORUL MIEU».

Și, ca atare, «executat».

«În legătură cu «Istoria Românilor» se numește răspunsul d-lui prof. C. C. Giurescu la recenzia amintită.

Cu toată asprimea lui, acest răspuns lămuritor prin documentare și bună credință, servește și specialiștilor și lectorului obișnuit un prilej de amare reflecțiuni asupra acelor irascibilități — irascibilități chiar când sunt magnifice — care întunecă dreapta judecată a oamenilor noștri de cultură, fie și dintre cei mai reprezentativi și fie și în cazuri care cer imperativ obiectivarea.

Această amărăciune, dincolo de orice ironie, nu e de altfel streină nici d-lui C. C. Giurescu, cel puțin în concluzia răspunsului său:

«Cetitorul și-a putut da seama de caracterul recenziei d-lui Iorga. A putut aprecia cît sunt de întemeiate criticile de caracter general ce s'au adus lucrării mele. A văzut după aceea cu ce grijă scrupuloasă mi s'au reprodus afirmațiile, fără nici un fel de modificare... În sfîrșit, a admirat

țaria obiecțiunilor ridicate împotriva rezultatelor la care am ajuns în unele probleme speciale. În același timp a avut prilejul să constate metoda de lucru a d-lui Iorga și obiectivitatea acestuia. Și-a dat seama de felul cum se informează d-sa, neignorînd nici unul din izvoarele și studiile fundamentale în legătură cu problemele cercetate. A apreciat de sigur, după aceea, perfectă consecvență a concluziilor la care ajunge d. Iorga, potrivirea deplină între rezultatele din două opere diferite asupra uneia și aceleiași probleme. A fost impresionat, fără îndoială, de temeinicia unor judecăți asupra faptelor istorice și în sfîrșit, n'a putut să nu recunoască admirabila obiectivitate, lipsa de orișice patimă, seninătatea și calmul olimpian care se vedește în fiecare pagină a acestei recenzii-model».

Rînduri care reproduc însuși sentimentul cetitorului neutru, spectator fără voce, din când în când, la unele deslănțuiri de intratabilă furună și de impetuoasă șgură vulcanică.

D. N. Iorga

și generațiile mai noi

În nr. 2 al revistei de curînd apărute «DA și NU», răspunzînd unei anchete a d-lor Paul Lahovary și Dan Smîntăneșcu, întreprizii și harnicii redactori ai acestei noi publicații, d. prof. N. Iorga face o mărturisire de credință tot atît de interesantă prin valoarea adevărului exprimat, cît și prin... senzaționalul ei: «CRED ÎN OMUL DIN INTERIOR!».

Se va zice că nu e, d. prof. Iorga, tocmai pe tocmai, acest «om din interior».

Dar, orice ar zice gura cafenelei și bârfitorii acestei țeri, faptul că marele apostol crede în el, în omul din interior vrem să spunem, ne este o plăcută, o reconfortantă surpriză.

Mai prindem, oricum, puținel curaj, hei drragă!! E tînăr, e tînăr încă, ba nu: e tînăr foarte, ilustrul nostru cărturar.

«Profesorul de sensibilitate românească», cum excelent l-a numit d. N. Davidescu pe d. Iorga (v. «Aspecte și direcții literare») nu se deice.

Dacă e poate prea aspru, mai departe, când cu acida-ironie metaforică precizează că «respectul meu e foarte slab pentru o literatură care cade cu picătura chibzuită a unui gât de cișmea și se culege în vase centimetrate pe margini», vom recunoaște deopotrivă — și în deosebi azi când atîția dintre falșii creatori de valori literare au scîpat prea de tot hăturile și au luat prea otova câmpii — că d. prof. Iorga are dreptate să ceară literaturii «să fie marele act social și o spovedanie sacră».

Pentru că desigur «marele act» care poate fi și social e actul creației autentice, adică tocmai ceace definește d-sa prin «spovedanie sacră».

Iată că împotriva tuturor aparențelor și mai ales împotriva tuturor... obrăznicilor noastre — dacă ne dați voce o să îndrăsnim să spunem, în ciuda imposibilității chiar!, respectuoase — «ruptura» dintre generațiile scriitoricești mai noi și d. Iorga e cu mult mai mult decît s'ar crede, iluzorie.

Cicerone Theodorescu

F A P T E

CONFERINȚELE PROFESORULUI VIGGO BRONDAL

Duminică 19 Aprilie România a primit vizita unui distins oaspe, unul din cei mai valoroși linguiști de astăzi ai Danemarcei: profesorul *Viggo Brøndal*. Oprit trei zile la Cluj, d-sa a făcut o comunicare savantă la cercul «Muzeului Limbei Române» și a ținut deasemenea o conferință la Facultatea de Litere.

D. Viggo Brøndal, succesorul lui Kr. Nyrop — autorul cunoscutei gramatici istorice a limbei franceze — e profesor de filologie romanică la Facultatea de Litere din Copenhaga, unde o întreagă tradiție de cultură întreține viu cultul pentru studiile lingvistice.

Danemarca a dat de altfel o serie glorioasă de linguiști.

Intemeitorul studiilor de gramatică comparată, *Rasmus Kristian Rask* (1787—1832) e tot danez, ca și ilustrul *Vilhelm Thomsen*.

Dintre cei de azi alături de savantul oaspe vom cita pe d. *Otto Jespersen* și pe marele amic al României care a consacrat atâtea importante studii limbei noastre și care publică, acum, o sintaxă românească, d. *Kristian Sandfeld*, d-sa vorbește și serie perfect limba noastră.

Prof. Viggo Brøndal a sosit la București pe ziua de 23 Aprilie.

Elev al celor mai mari linguiști francezi: *Gilieron* (azi mort), *Meillet Vendryès*, etc., d-sa a publicat excelente lucrări de lingvistică generală (tratând problema influenței substratului asupra unei limbi care s'a substituit alteia sau a cuvintelor seitice în limbile nordice, precum și probleme de sintaxă generală) care i-au creiat o strălucită și statornică faimă.

Prof. Viggo Brøndal a ținut o conferință în limbă franceză, *Vineri 24 Aprilie, în sala Dalles*, despre «Franceza, limba abstractă» și va ține o alta *Marți 28 Aprilie, ora 6 d. a. în aula Fundației Carol I*, când va trata despre «Hamlet prințipe al Danemarcei; istoria unei legende».

Pe de altă parte, la Facultatea de Litere — catodra d-lui prof. D. Densușianu — prof. Viggo vine cu două interesante prelegeri; urmând ca după 1 Mai d-sa să viziteze orașele Iași și Cernăuți unde deasemenea va conferența.

PUBLICAȚIILE SECȚIEI ISTORICE A FUNDAȚIEI CAROL I

Conform unui plan de activitate alcătuit în amănunțime și cu deosebite griji, Fundația «Regele Carol I» a purces la publicarea unei serii de importante și valoroase lucrări de știință istorică, menite să redea nobililor studii asupra trecutului, locul de cinste și meritat în atențiunea cetitorilor aleși, precum și să îndrume spre obiective mai înalte setea de cunoaștere contemporană.

Astfel, sub diriguirea d-lui prof. Tzigara-Samurcaș, directorul Fundației «Regele Ca-

rol I» și sub supravegherea d-lui prof. C. C. Giurescu, Consilierul secției Istorice a acestei Fundații, vor fi date la iveală lucrări de rar preț științific scrise de personalități cele mai autorizate ale istoriografiei românești și prezentând — într-o finută grafică de ireproșabil gust și sobrietate — fie un material documentar inedit, fie interpretări noi a celui publicat.

«Mihai Viteazul» studiul d-lui prof. P. P. Panaitescu, alături cercetărilor de până azi asupra marelui domnitor, documente inedite și o originală explicare a lor, adâncind izvoarele de până acum, utilizând izvoare încă nevalorificate și contribuțiuni încă necunoscute și prezentându-le și pe unele și pe celelalte în lumina unei înțelegeri cu totul noi.

E o contribuție de neobișnuită semnificație, de adâncă cercetare și reflecție și expresivă pentru stadiul actual al științei istorice românești.

Volumul «Mihai Viteazul» de d. prof. P. P. Panaitescu, ilustrează admirabil activitatea în plină desfășurare a secției Istorice a Fundației «Regele Carol I». El oferă atât cercetărilor și specialiștilor cât și publicului cetitor amator, prilejul unei lecturi substanțiale și ca informație și ca interpretare.

Modul tratării, orânduirea și lămurirea faptelor, stilul cursiv și colorat, înfățișarea tehnică precum și prețul foarte redus pentru o lucrare de asemenea proporții — fac din «Mihai Viteazul» de d. P. P. Panaitescu o carte accesibilă unor pături cetitoare cât mai întinse.

O CARTE DE CRITICA DE D. CAMIL PETRESCU

«Teze și antiteze» este titlul rouei cărți a d-lui Camil Petrescu. Autorul «Patului lui Procuș» aduce în cele 400 de pagini ale lucrării sale de critică un punct de vedere personal, cu privire la toate problemele literare și teatrale ce au frământat ultimul deceniu cultural. Studii despre Proust, Pirandello, Valéry alternează cu pagini profetice despre acei scriitori cari au fost pe vremuri făgăduinți și au devenit azi valori. Generația postbelică se va regăsi în oglinda acestei cărți, scrise de unul din cele mai vii spirite critice de astăzi.

c. t.

COLECȚIA REVISTEI «AZI»

COLECȚIA revistei «AZI», în care și-a publicat întâiul său volum de poeme d. Radu Boureanu, reinvie. În această colecție se vor tipări anual patru-cinci volume de debut. De ziua cărții colecția «Azi» lansează «Cabane albe», versuri de d. Vlaicu Bârna.

MARIA STUART

A APARUT, eri, la «Cugetarea», Maria Stuart, de Ștefan Zweig. După Emil Ludwig, Ștefan Zweig e biograful cel mai căutat de publicul românesc.

D-NA P. TREMEL

EXPOZIȚIA de pictură dela «Mozart» a d-nei P. Tremel s'a bucurat de un frumos succes. D-na P. Tremel a expus peste 60 bucăți viu colorate, în cari meșteșugul desenului se îmbină fericit cu nuanțele coloristice. Pasionată călătoare d-na P. Tremel aduce în peisagiile sale motive din streinătate, în special din Spania. Lucrările cu aceste motive sunt cele mai isbutite. Interesante și cele trei portrete feminine.

Velisaratu

Portret

MATEIU I. CARAGIALE

Editura «Cultura Națională» a înțeles să pună sub tipar, în memoria regretatului Mateiu I. Caragiale, volumul de versuri inedite «Pajera».

Pentru cei care au citit «Craii de Curte veche» și «Remember», — placheta de poezii a preșosului și singurutecului scriitor, echivalează cu un autentic eveniment literar.

DOCUMENTENTE

ZWEIG, ȘTEFAN: *Maria Stuart*. În românește de Euger. Relgis. Zweig are pentru frumoasa și nefericită Regină un condei neobișnuit de ferbinte, de plastic, de viu. Cartea acestui scriitor e cotată pe piața literară, ca cea mai bună din viețile sale romanțate. Editura «Cugetarea», Lei 90, pagini 496.

b) *Studii*
FLINȚIU, C. I.: *Coreografie românească*. Feciorasca, învârtita, călușarii și alte jocuri naționale din Ardeal cu zicăturile și strigăturile lor. Cu clișee și cântece puse pe note. Lei 30, pagini 98.

FILOSOFIE, DREPT

BARUȚIA, P.: *Dreptul de a declara războiu* în limita dreptului internațional și constituțional.

Cu un epi'og de Al. Vaida Voevod. Timișoara. Lei 100, pagini 255.

LEGEA NUMELUI din 8 Aprilie 1936. Colecția legilor românești îngrijită de profesor G. Alexianu. Editura Alcalay. Lei 10, pagini 7.

LEGE PENTRU LICHIDAREA DATORILOR din exerciții închise (Arierate) Ed. Alcalay. Lei 15, pagini 8.

LEGE PRIVITOARE LA REGIMUL COLONIZARILOR din 7 Aprilie 1936. Ed. Alcalay. Lei 10, pagini 6.

POETUL, VIN ȘI APA

D. Al. O. Teodoreanu va da la iveală un proaspăt volum de stihuri vesele care se va numi, sugestiv, «Vin și apă».

36 de desene semnate de I. Anestin vor împodobi artistic volumul d-lui Al. O. Teodoreanu.

DORUL

DORUL, — au recunoscut-o toți, — nu poate fi tradus în alte limbi. Dorul e un element specific nouă. Celelalte popoare, ca să-l înțeleagă, trebuie să-l explice prin perifraze. Iar noi românii, apelăm la psihologie, atunci când orem să-l lămurim pentru noi sau pentru alții. Dar nimeni nu s'a gândit o clipă că dorul este singura stare prin care noi românii mai putem lua contact cu fenomenul original al ființei noastre. Acesta este înțelesul și esența DORULUI: un act de cunoaștere imediată.

POETUL DELA BOTOȘANI

SARBATORILE ROMANEȘTI, sunt puține. Câteva oaze rare pe tîpsia unui pustiu plin cu pilitură de timp. Pe unele le mai știm. Pe altele le-au uitat și vremea. Nimeni nu mai cunoaște precis ziua când prima noastră capitală, Sarmisegetuza, a căzut în mâinile unor năvălitori, Romanii. Și nimeni nu-și mai amintește nici de ora când, Deceba', un rege al străbunilor noștri, și-a deschis inima, pentru a lăsa să-i zboare din închisoarea de lut și zădărnicii și iluzii, porumbelul sufletului, către Zamolxes. Și iarăși nimeni nu mai știe când am primit noi botezul creștin. Noi nu ne cunoaștem. Noi suntem niște vesminte cari au o viață străină de esența noastră. Numai o singură dată, adâncurile noastre au mai vorbit, de atunci de când istoria i-a astupat izvoarele cu frunzar de clipe vestede. Iar ora aceea, se numește MIHAI EMINESCU. A te apropia, deci, de poetul dela Botoșani, înseamnă a sta lângă necunoscuta noastră taină.

CULTURA

DACA omul n'ar putea să imite, atunci fiere care epocă ar începe civilizația dela capăt. Ar rămâne din veac în veac, asemenea unei ape subterane, numai prezența culturii, veșnic reînnoite trepte de purificare a omului, actul acesta de depilare... Sau dacă valorile unui veac ar deveni, din ideale cum sunt, materiale, păstrându-și totuși caracterele de perfecțiune, atunci ne-ar fi imposibil să le mai considerăm ca reprezentând eternul uman, acest numitor comun al tuturor sensibilităților și gândurilor de a utiliza valori create în epoci trecute, nu stă în faptul că ele cuprind esența universală și etern umană, ci în lipsa noastră de disciplină și înțelegere a sensului acestor valori. Deoarece, după cum e ridicol să porți azi perucă, cordeluțe și tricorn, tot așa de ridicol e să-ți mai placă o operă, o simfonie sau o sonată.

Săptămâna bibliografică

19 — 26 APRILIE

VASILE DAMASCHIN

LITERATURA

a) *Roman, poezie.*

BOTTA, DAN: *Limite*. Autorul melodramelor și puzilor «Eulalii», dăruiește vitrinei, de această dată câteva eseuri privind problemele de gândire și spiritualitate ale generației tinere.

Colecția «Gândirea», editura «Cartea Românească». Lei 70, pagini 212.

BUSUIOCIANU, AL.: *Andrescu*. Un studiu și un album prețios. Biblioteca artistică. Editura «Fundației pentru literatură și artă Regele Carol II-lea». Cu 66 reproduceri artistice. Lei 61, pagini 120.

CARIANOPOL, VIRGIL: *Scrisori către plante*. Versuri. Tâmbul poet ca și în volumele anterioare aduce autentice trăiri lirice și limbă nouă, particulară. Colecția «Scriitorii români contemporani», editura «Fundației pentru literatură și artă Regele Carol II-lea». Lei 40, pagini 100.

DEMETRIUS, LUCIA: *Tinerețe*. Roman. Editura «Fundației pentru literatură și artă Carol II». Lei 50, pagini 175.

DOUMER, PAUL: *Cartea copiilor mei*. Omul, familia, cetățeanul, patria. Ediția I-a. O carte de neprețuite adevăruri spirituale. Editura «Cugetarea». Lei 45, pagini 295.

DUMITRESCU, GEORGE: *Zăpezi și purpura*. Versuri. Lei 40, pagini 76. Editura «Vremea».

MANN, THOMAS: *Moartea la Veneția*. Traducere de Camil Baltazar. Ediția II-a. Una din cărțile de succes ale celebrului scriitor. Editura «Cugetarea». Lei 50, pagini 245.

MARDARE, VALERIU: *Haidem la teatru*. Premiul Soc. autorilor dramatice români. No. 2. Editura Societății. Lei 10, pagini 28.

REBREANU, LIVIU: *Oameni depe Someș*. Desene de Lena Constante. Cartea Satului. Editura Fundația Principele Carol. Pagini 120, lei 30.